

LETNO POROČILO 2018

o Državnem presejalnem programu za raka dojk DORA

Datum priprave: januar 2019

Izdajatelj: Onkološki inštitut Ljubljana – Državni presejalni program za raka dojk DORA

Avtorji: Sodelavci programa DORA

Leto izida: 2019

eISSN: 2670-5222

dora.onko-i.si

Povzetek

Leta 2018 je program DORA dosegel tri pomembne prelomnice: 1.) februarja 2018 je bil kot zadnji stacionarni presejalni center v program vključen ZD Celje, aprila 2018 pa so bile z vključitvijo distancirane enote SB Brežice pokrite s pravico presejalne mamografije vse ustrezne ženske med 50. in 69. letom, 2.) aprila 2018 smo slovesno obeležili 10. obletnico delovanja programa DORA in 3.) decembra 2018 je začel delovati Presejalno-diagnostični center programa DORA v UKC Maribor.

V letu 2018 je bilo v okviru programa DORA izvedenih **90.171** presejalnih mamografij, pri 544 ženskah je bil odkrit rak dojke. Ob zaključku leta 2018 je bilo z izvajanjem slikanja na 21 digitalnih mamografih po Sloveniji v program **aktivno vabljenih 100 % ustreznih žensk** (ob koncu leta 2017 je bila pokritost 95-odstotna), povprečna udeležba vabljenih žensk med 50. in 69. letom v programu DORA pa je bila **74-odstotna**.

Kazalo

I. LETNO POROČILO 2018	3
1. Upravljanje programa DORA	3
1.1. Organi.....	3
1.3. Širitev dostopnosti programa.....	4
1.4. Podporno okolje (Register in klicni center z vabljenjem).....	4
1.5. Izobraževanje.....	5
1.6. Komuniciranje.....	5
2. Zdravstvene storitve v programu DORA: rezultati strokovnega dela	6
2.1. Razširjenost programa DORA in mesta izvajanja presejanja v letu 2018.....	6
2.2. Število mamografij.....	7
2.3. Udeležba v programu DORA.....	7
2.4. Konsenz konference in nadaljnja obravnava in v letu 2018.....	9
2.5. Število žensk z rakom dojke, odkritim v presejalnem programu DORA.....	9
2.6. Kazalniki kakovosti.....	10

I. LETNO POROČILO 2018

1. Upravljanje programa DORA

1.1. Organi

Strokovni svet programa DORA

Ta strokovni organ programa DORA je v letu 2018 zasedal dvakrat. Na seji 29. 1. 2018 je obravnaval letno poročilo za leto 2017 in plan za leto 2018, strokovna poročila o delu presejalnih centrov in Zaključno poročilo o izpolnjevanju zahtev za vključitev v presejalni program DORA za Zdravstveni dom Celje. Na seji 26. 11. 2018 je Strokovni svet obravnaval sprejem *Pravilnika o presejalnih programih za zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb in raka* avgusta 2018, Poročilo o izpolnjevanju Zahtev za vzpostavitev PDC programa DORA v UKC Maribor in druge aktualne zadeve.

Programski svet programa DORA

Najvišji organ programa, ki ga sklicuje Ministrstvo za zdravje, se je v letu 2018 sestal dvakrat in enkrat odločal korespondenčno. Na prvi seji 31. 1. 2018 je odločal o poročilu za leto 2017 in planu za leto 2018 ter Zaključnem poročilu o izpolnjevanju zahtev za vključitev v presejalni program DORA za Zdravstveni dom Celje. Marca 2018 so člani Programskega sveta programa DORA odločali o vzpostavitvi dislocirane enote programa DORA s kadri OI Ljubljana v SB Brežice, kar so prav tako sprejeli. Zadnja seja Programskega sveta je bila 26. 11. 2018, kjer so člani obravnavali in potrdili Poročilo o izpolnjevanju Zahtev za vzpostavitev PDC programa DORA v UKC Maribor ter obravnavali novosti, ki jih prinaša *Pravilnik o presejalnih programih za zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb in raka*.

Upravljavska enota

Upravljavska enota programa DORA, ki deluje v okviru nosilca, tj. OI Ljubljana, je usklajevala odprte zadeve upravljanja s presejalnim programom tudi na številnih sestankih, predvsem v okviru kolegija DORA. Med pomembnejšimi vsebinami so bile usklajevanje izvajalcev ter urejanje aktualnih odprtih zadev, med njimi je bila tudi priprava 10. obletnice programa DORA 20. aprila 2018.

1.2. Strokovni nadzor

Strokovna poročila o delu presejalnih centrov

Upravljavska enota programa DORA je januarja 2019 pripravila Strokovna poročila o delu presejalnih centrov za vse delujoče centre programa v letu 2018 po vnaprej znanih sklopih podatkov in kazalcev. Strokovna poročila za OI Ljubljana, ZD Ljubljana, BGP Kranj, SB Nova Gorica, SB Izola, ZD Novo mesto, UKC Maribor, ZD Maribor, SB Ptuj, SB Celje, ZD Celje, SB Murska Sobota in SB Slovenj Gradec so bila po obravnavi na Strokovnem svetu programa DORA poslana po pošti pristojnim osebam posameznih izvajalcev. Vsi izvajalci so dosegali ali presejali postavljene kazalce kakovosti.

Ocena kakovosti mamografskih slik

OI Ljubljana kot upravljelec programa DORA izvaja redno ocenjevanje kakovosti mamografskih slik radioloških inženirjev, ki izvajajo presejalne mamografije za program DORA, na območju celotne Slovenije. V celoletnem statističnem obdobju od oktobra 2017 do septembra 2018 smo ocenili 96 radioloških inženirjev (DRI). Zajeti so bili DRI iz OE ZZZS Ljubljana, Maribor, Kranj, Koper, Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Murska Sobota, Celje in Novo mesto. Pri tem je bilo pregledanih 2.537 mamografij, kar pomeni, da je bilo ocenjenih 10.148 mamografskih slik.

Strokovni nadzor radiologov

Vsi sodelujoči radiologi odčitovalci so bili v letu 2018 dvakrat ocenjeni glede na tri kriterije: senzitivnost, specifičnost in posamezni recall ter skupni recall (vabljenje na dodatne preiskave). Dvakrat oziroma trikrat letno je bila izvedena tudi ocena intervalnih rakov za vse radiologe odčitovalce.

1.3. Širitev dostopnosti programa

Stacionarni presejalni centri

ZD Celje je zadnji presejalni center, ki je pridobil status stacionarnega presejalnega centra v programu DORA z izpolnjevanjem Zahtev za vključitev presejalnih centrov 18. januarja 2018, ki so ga preverjali sodelavci upravljavske enote programa DORA. Predloženo zaključno poročilo o izpolnjevanju omenjenih zahtev za ZD Celje sta konec januarja 2018 potrdila tako Strokovni kot Programski svet programa DORA.

Slikanje žensk v programu DORA se je začelo izvajati v ZD Celje s slavnostno otvoritvijo in novinarsko konferenco 12. februarja 2018. Z otvoritvijo tega centra se je zaključila širitev programa DORA na območje celotne Slovenije z odpiranjem stacionarnih presejalnih centrov.

Dislocirane enote

Na slikanje v SB Brežice so vabljeni ženske v starosti 50-69. let iz občin Brežice, Krško, Kostanjevica na Krki in Sevnica, ki spadajo pod OE Krško. S tem je ženskam omogočeno slikanje bližje kot doslej, ko so bile ženske iz nekaterih občin vabljeni na slikanje v ZD Novo mesto. V ZD Novo mesto so vabljeni dosedanje ženske, razen žensk iz OE Krško, dodane pa so jim še ženske iz občin Bele Krajine, za katere je bilo prvotno predvideno, da bodo slikane v mobilni enoti OI Ljubljana.

Presejalno-diagnostični center

Aktivnosti za vzpostavitev Presejalno-diagnostičnega centra programa DORA v UKC Maribor so potekale celo leto. Preveritveni sestanek za dokončno preverjanje zahtev je potekal 22. novembra 2018 in po potrditvi poročila o izpolnjevanju vseh zahtev s strani Programskega in Strokovnega sveta programa je PDC v UKC Maribor z omejenim obsegom dodatne diagnostike začel delovati 5. decembra 2018.

1.4. Podporno okolje (Register in klicni center z vabljenjem)

Vsa vabila in obvestila o normalnem rezultatu mamografske preiskave za ženske pošiljamo iz klicnega centra in kuvertiramo ročno (študentsko delo). V letu 2018 smo poslali 163.635 vabil na presejanje in 87.555 obvestil. Ženska, ki se po prvem vabilu ne udeleži presejanja, prejme v cca 4 tednih še eno vabilo – opomnik.

Prejeli smo 8.175 poštnih pisem žensk, ki so sporočale bodisi svojo neudeležbo bodisi druge podatke, kar se zabeleži v aplikacijo DORA. 801 vabil se je vrnilo v klicni center zaradi neznane naslovnice (vrnjena pošta). Ženske z vrnjeno pošto od septembra 2018 ponovno vključujemo v program DORA po dveh letih, v to skupino spadajo vse ženske, ki so imele kadarkoli zavrnjeno pošto od leta 2008 (Tabela 2). Od januarja 2017 aktivno vabimo na mamografijo vsaki dve leti neodzivnice, to so ženske, ki se niso odzvale na predhodno vabilo v program DORA. V to skupino spadajo tudi vse ženske, ki so bile neodzivne pred letom 2017.

Tabela 1: Število poslanih vabil, obvestil in opomnikov, 2018.

število poslanih vabil	število poslanih obvestil	vrnjena pošta	število povabljenih neodzivnic	število poslanih opomnikov
163.635	87.555	801	9.242	16.561

*Število opomnikov je podmnožica števila poslanih vabil.

1.5. Izobraževanje

V letu 2018 smo na OI organizirali multidisciplinarni tečaj (MDC) o programu DORA in tečaj pozicioniranja. MDC je obiskalo 22 slušateljev (zdravniki, radiološki inženirji, medicinske sestre, administratorji). Tečaja pozicioniranja, ki je namenjen radiološkim inženirjem, se je udeležilo 15 diplomiranih radioloških inženirjev.

Ob 10. obletnici programa DORA smo aprila 2018 na OI Ljubljana organizirali mednarodni strokovni simpozij Dosežki programa DORA, na katerem so sodelovali priznani tuji predavatelji iz tujine in domači strokovnjaki.

Izvedli smo obvezen Tečaj komunikacije v zdravstvu za 35 zaposlenih v programu DORA.

Na praktično usposabljanje je bilo sprejetih 22 radioloških inženirjev (3. del), 1 radiologinja, 3 administratorke oz. medicinske sestre za delo v sprejemni pisarni. Po slabših rezultatih ocenjenih mamografij smo eni inženirki zagotovili 10-dnevno dodatno mentorstvo ob slikanju.

Ob vzpostavitvi Presejalno-diagnostičnega centra v UKC Maribor smo na OI nudili 8 dni praktičnega usposabljanja za zaposlene, ki bodo izvajali dodatne obravnave (radiologi, patologi, kirurgi, radiološki inženirji, medicinske sestre, administratorji). Na obveznem usposabljanju za delo v PDC UKC MB so bile tudi poslovna sekretarka in dve administratorki, skupno 1,5 mesec.

V okviru nakupa nove mobilne enote (ME3) smo imeli štiridnevno izobraževanje na novem mamografu za radiološke inženirje.

Organizirali smo dve interni predavanji (antikoagulantno zdravljenje, genetika).

DRI in administratorke so se udeležili še tečaja temeljnih postopkov oživljanja ter delavnice o higieni rok.

Program DORA redno predstavljamo na predavanjih za študente Medicinske fakultete in dijake iz Srednje zdravstvene šole ter specializantom različnih medicinskih smeri (javno zdravje, internistična onkologija, radioterapija).

Z aktivno udeležbo smo sodelovali znotraj Mamografske sekcije ter na Onkološkem vikendu.

Program DORA smo s povabilom zastopali na 9 sejnih zdravja po Sloveniji.

Za strokovno in laično javnost so strokovnjaki programa DORA v štirih organizacijah po Sloveniji predstavili delovanje presejalnega programa za raka dojke.

1.6. Komuniciranje

Pomembnejše aktivnosti na področju komuniciranja v letu 2018 so:

- komunikacijska podpora ob 10. obletnici programa DORA,
- komunikacijska podpora širitvi programa DORA v letu 2018 (ZD Celje, SB Brežice in ME Jesenice),
- komunikacijska podpora otvoritvi drugega nacionalnega presejalno-diagnostičnega centra programa DORA v UKC Maribor in zaključek širitve programa DORA,
- pričetek izhajanja elektronskega obvestilnika za sodelavce programa DORA po Sloveniji (prvi dve številki).

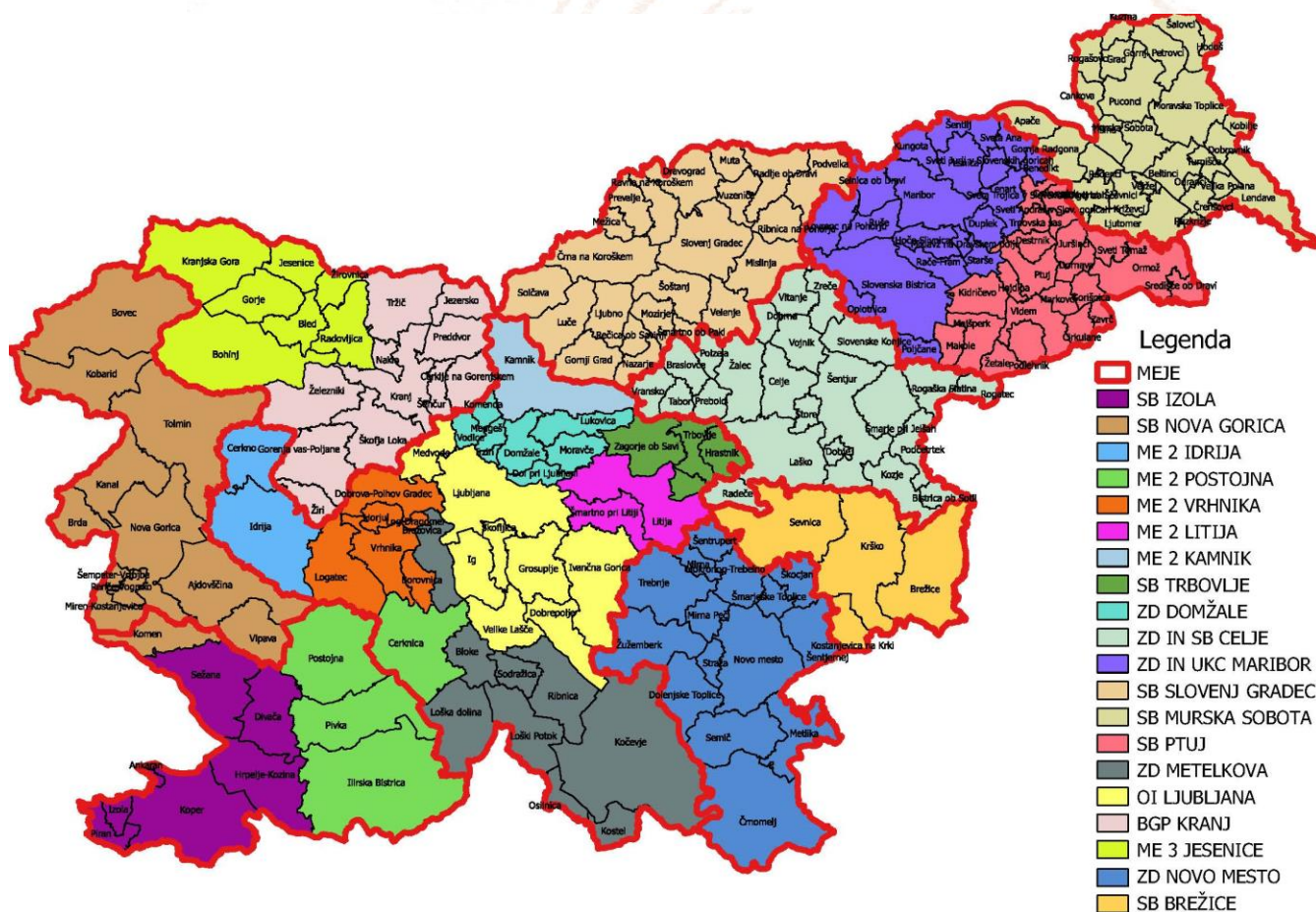
V letu 2018 je bil program DORA omenjen v 705 medijskih prispevkih, kar je več kot v letu 2017, ko je bilo vseh objav 478. Največ medijskih objav je bilo v letu 2018 v internetnih medijih (350), sledijo tiskani mediji (184), radio (127) in televizija (44).

2. Zdravstvene storitve v programu DORA: rezultati strokovnega dela

2.1. Razširjenost programa DORA in mesta izvajanja presejanja v letu 2018

Presejalni program DORA je v letu 2018 potekal v vseh desetih območnih enotah (OE) ZZZS - Ljubljana, Maribor, Koper, Nova Gorica, Kranj, Novo mesto, Krško, Murska Sobota, Ravne na Koroškem in Celje. Z aktivnim vabljenjem je program tako vključeval 100 % ciljne populacije. Presejalno slikanje je potekalo na **21 digitalnih mamografskih aparatih**, kar pomeni **na 3 dodatnih mamografih glede na leto 2017**. Na novo je začela delovati mobilna presejalna enota (ME3) na Jesenicah, stacionarni presejalni center v ZD Celje in dislocirana presejalna enota v SB Brežice. Poleg teh se je presejalno slikanje izvajalo na že obstoječih enotah na OI Ljubljana (dva stacionarna mamografa in dve mobilni enoti), v ZD Ljubljana, ZD Domžale, SB Trbovlje, ZD Maribor, UKC Maribor, SB Ptuj, SB Izola, SB Nova Gorica, BGP Kranj, ZD Novo mesto, SB Murska Sobota, SB Slovenj Gradec in SB Celje. Mobilna enota je delovala v Idriji, Postojni in Litiji. Slika 1 predstavlja razporeditev občin glede na vabljenje na posamezen mamograf v programu DORA.

Slika 1: Zemljevid slovenskih občin glede na vabljenje ustreznih žensk v določene presejalne enote programa DORA. Odebeljena rdeča črta predstavlja meje OE ZZZS.

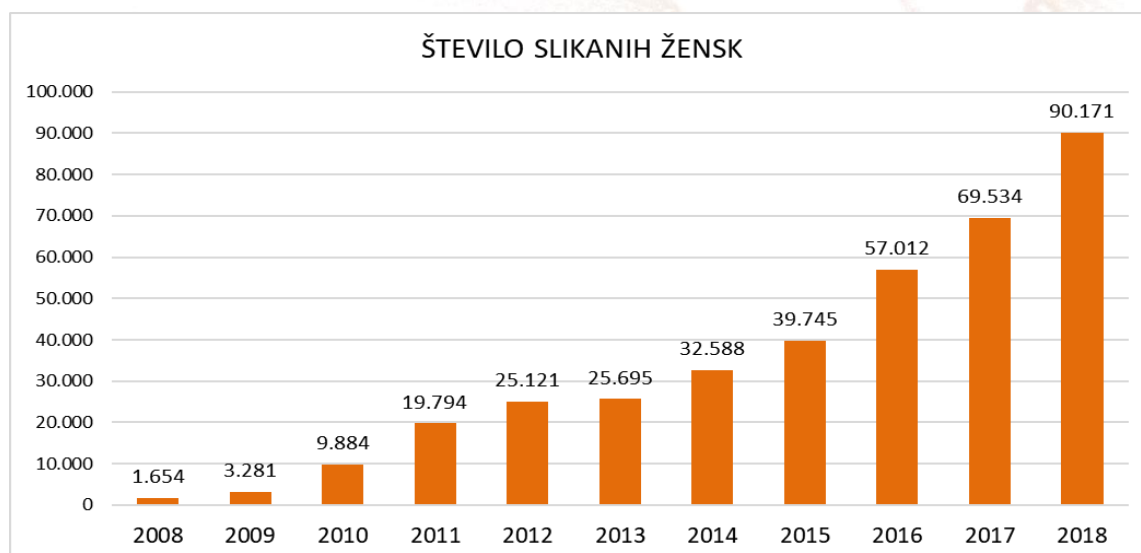
2.2. Število mamografij

V letu 2018 je bilo v programu DORA opravljenih 90.171 presejalnih mamografij. Tabela 4 prikazuje postopno večanje števila mamografij od začetka presejanja.

Tabela 2: Število slikanih žensk v programu DORA po letih.

LETO	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SKUPAJ
ŠTEVILO SLIKANIH ŽENSK	1.654	3.281	9.884	19.794	25.121	25.695	32.588	39.745	57.012	69.534	90.171	374.749

Slika 2: Število slikanih žensk v programu DORA po letih.

2.3. Udeležba v programu DORA

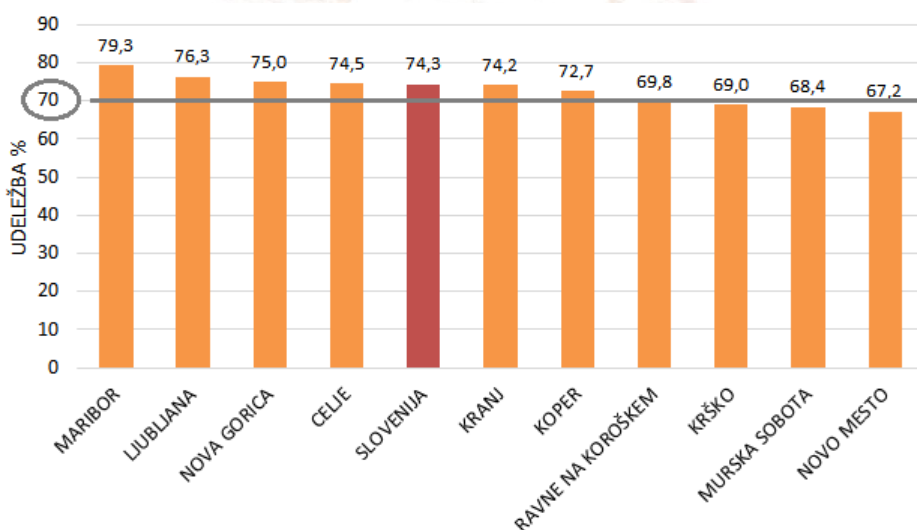
Udeležbo v programu DORA merimo kot odstotek vabljenih žensk v določenem obdobju, ki so se kadarkoli za ta krog vabljenja udeležile presejalnega slikanja. Za uspešnost programa in doseg dolgoročnega cilja je pomembno, da se presejalnega slikanja udeleži vsaj 70 % ciljne populacije, kar je predpisana vrednost po evropskih smernicah. Skupna udeležba v programu DORA od začetka presejanja v 2008 do konca leta 2018 presega 70 %, in sicer znaša 73 %. Skupna udeležba v programu DORA je bila v 2018 74,3-%.

Tabela 3: Udeležba v programu DORA po krogih slikanja in območnih enotah ZZZS v letu 2018 (za ženske, ki so bile vabljene na slikanje v obdobju 1. 1.–31. 12. 2018). Nadaljnji krogi so vsi višji presejalni krogi, razen prvega.

Številka presejalnega kroga	OE ZZZS	Udeležba v programu DORA (%)	
prvi	LJUBLJANA	46,3	
	MARIBOR	50,1	
	KRANJ	67,4	
	KOPER	61,8	
	NOVA GORICA	71,4	
	NOVO MESTO	66,8	
	KRŠKO	68,7	
	CELJE	74,5	
	MURSKA SOBOTA	68,3	
	RAVNE NA KOROŠKEM	69,7	
	VSOTA	64,5	
	nadaljnji	LJUBLJANA	87,5
		MARIBOR	90,0
KRANJ		90,2	
KOPER		88,2	
NOVA GORICA		89,1	
NOVO MESTO		77,4	
KRŠKO		85,7	
CELJE		74,7	
MURSKA SOBOTA		81,1	
RAVNE NA KOROŠKEM		85,7	
VSOTA		88,5	
SKUPAJ		74,3	

Podatki na dan 17. 1. 2019.

Slika 3: Graf udeležbe po območnih enotah ZZZS za vse presejalne kroge skupaj (za ženske, ki so bile vabljene na slikanje v obdobju 1. 1.–31. 12. 2018). Podatki na dan 17. 1. 2019.

2.4. Konsenz konference in nadaljnja obravnava v letu 2018

KONSENZ KONFERENCA

V Sloveniji poteka presejanje z dvojnimi neodvisnim odčitavanjem, kar pomeni, da vsako mamografsko sliko neodvisno drug od drugega odčitata dva radiologa. Kadar vsaj eden od njiju označi sumljivo spremembo na mamogramu, te mamografije skupaj z obema radiologoma odčitavalcema pregleda še tretji, odgovorni radiolog, na konsenzu. V okviru konsenza se obravnava 5-15 % slikanih žensk. Program DORA sledi navedenim merilom; na konsenzu smo v letu 2018 obravnavali 10,9 % slikanih žensk (9.756 žensk); v prvem presejalnem krogu 15,7 % slikanih žensk, v nadaljnjih krogih pa povprečno 5,9 %.

Tabela 4: Konsenz in nadaljnje obravnave za ženske, ki so bile vabljeni na slikanje v obdobju 1. 1.–31. 12. 2018.

Številka presejalnega kroga	Odstotek slikanih žensk, ki so bile obravnavane na konsenzu (%)	Odstotek slikanih žensk za nadaljnjo obravnavo (%)	Odstotek žensk, ki so prišle na nadaljnjo obravnavo (%)
prvi	15,7	4,1	98,6
nadaljnji	5,9	1,5	99,2
SKUPAJ	10,9	2,9	98,8

Podatki na dan 17. 1. 2019.

NADALJNJA OBRAVNAVA

Poleg udeležbe je pomemben kazalnik kakovosti programa odstotek vabljenih žensk na nadaljnjo obravnavo oziroma dodatno diagnostiko zaradi sumljivih sprememb, ki sta jih odčitovalca odkrila na presejalni mamografiji. Željene in ciljne vrednosti predpisujejo evropske smernice, v prvem krogu presejanja naj bi se ta odstotek gibal med 5 in 7 %, v nadaljnjih pa naj bi dosegal vrednosti pod 3 %. V programu DORA smo v letu 2018 med ženskami, ki so se prvič udeležile presejalnega slikanja, na nadaljnje obravnave povabili 4,1 % žensk, med ženskami iz nadaljnjih krogov pa 1,5 % slikanih žensk (Tabela 8). Ker je nadaljnja obravnava del presejalnega procesa, je udeležba žensk na nadaljnji obravnavi skoraj popolna, in sicer 99-odstotna.

Od vseh povabljenih v letu 2018 smo na nadaljnje obravnave povabili 2.552 žensk, 31 se jih obravnava (še) ni udeležilo. Pri veliki večini žensk na nadaljnji obravnavi opravimo dodatno usmerjeno mamografijo (85 %). Pri nekaterih je za potrditev normalnega rezultata mamografije dovolj primerjava s starimi mamogrami. Ultrazvočno preiskavo je imelo 62 % obravnavanih žensk, 34 % pa igelno biopsijo. Tako je bila invazivna diagnostika potrebna pri 0,9 % vseh slikanih žensk.

2.5. Število žensk z rakom dojke, odkritim v presejalnem programu DORA

Največ rakov odkrijemo med ženskami, ki se prvič udeležijo presejanja; med njimi odkrijemo nekaj manj kot osem rakov na 1.000 slikanih žensk. Pri ženskah, ki se udeležujejo že nadaljnjih krogov presejanja, se to število skoraj prepolovi, ker je vedno več žensk že presejanih. V tabeli 10 poročamo o številu žensk, pri katerih smo v presejanju odkrili raka dojke. Upoštevali smo datum diagnoze raka dojke, ne glede na množico (kohorto) povabljenih žensk v določenem letu.

Tabela 5: Število žensk z rakom dojke, odkritim v presejanju, po letih.

LETO	ŠTEVILO ŽENSK Z ODKRITIM RAKOM DOJK
2008	13
2009	28
2010	79
2011	143
2012	201
2013	163
2014	187
2015	249
2016	372
2017	436
2018	544
SKUPAJ	2.415

Podatki na dan 9. 1. 2019.

2.6 Kazalniki kakovosti

Evropske smernice za zagotavljanje kakovosti v presejanju za raka dojke¹ definirajo in določajo željene in ciljne vrednosti kazalnikov kakovosti, ki naj bi jih vsak presejalni program za raka dojke spremljal in dosegal. V Registru DORA redno spremljamo kakovost programa DORA na osnovi teh vnaprej določenih kazalnikov. Kazalnike kakovosti zaradi popolnosti podatkov poročamo z enoletnim zamikom. Kratkoročni kazalniki v Tabeli 12 prikazujejo kakovostne postopke med potekom presejanja in rezultate presejanja v skupini žensk, ki so bile vabljeni na slikanje v obdobju 1. 1.– 1. 12. 2017.

Udeležba žensk v presejanju leta 2017 je bila 71-%, na nadaljnje preiskave smo povabili manj kot 5 % slikanih žensk, raka dojke smo med prvič presejanimi ženskami odkrili pri osmih ženskah na 1.000 slikanih, v nadaljnjih krogih pa pri treh do štirih ženskah na 1.000 slikanih. Odstotek majhnih rakov (manjših od 1 cm), odkritih v presejanju, je bil večji kot 30 %, kakor tudi predpisujejo evropske smernice. Več kot dve tretjini rakov je bilo odkritih v stadiju I. 24 % v presejanju odkritih rakov je bilo neinvazivnih (in situ). Ženske so bile o rezultatih presejalne mamografije obveščene povprečno v treh delovnih dneh, o rezultatih nadaljnjih preiskav pa v petih.

¹ Evropske smernice kakovosti: Perry N, Broeders M, de Wolf C, Tömborg S, Holland R, von Karsa L, Puthaer E (eds) *European Guidelines for Quality Assurance in Breast Cancer Screening and Diagnosis. Fourth Edition. 2004.*

Tabela 6: Kazalniki kakovosti programa DORA (za ženske, ki so bile vabljene na slikanje v obdobju 1. 1.–31. 12. 2017).

KAZALNIK KAKOVOSTI		Vrednost v programu DORA 2017	Vrednost sprejemljiva v EU smernicah	Cilj v EU smernicah
Vključenost ciljne populacije		100.0 %	--	--
Delež vabljenih žensk, ki so se udeležile presejalne mamografije		71.0 %	> 70%	> 75%
Delež slikanih žensk za nadaljnjo obravnavo	prvi presejalni krog	4.1 %	< 7%	< 5%
	nadaljnji presejalni krogi	1.3 %	< 5%	< 3%
Delež žensk, ki so se udeležile nadaljnje obravnave	prvi presejalni krog	99,0 %	ni določena	
	nadaljnji presejalni krogi	99,4 %		
Stopnja odkrivanja rakov dojk (na 1.000 slikanih žensk)	prvi presejalni krog	8.0	6.8 / 1,000	> 6.8 / 1,000
	nadaljnji presejalni krogi	3.6	3.4 / 1,000	> 3.4 / 1,000
Delež v presejanju odkritih invazivnih rakov, ki so <= 10 mm	prvi presejalni krog	36.5 %	--	>= 25%
	nadaljnji presejalni krogi	40.0 %	>= 25%	>= 30%

Podatki na dan 15. 11. 2018.